HLEDEJTE BOHA, DOKUD BLÍZKO JEST

Původ materiálu
Janošík Pavel, upravila Dráža Dušková Havlíčková
Pořadí v lekci
22

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

a) Pro Teofila:

Teofilovy otázky mohou směrovat podobným směrem: Co je to být moudrý? Co je moudrost? Kdo je opravdu moudrý? Jsou moudří ti, co se pojmenovávají jako „milovníci moudrosti“ – filosofové? Co když jsou si už jistí svou poznanou moudrostí, a další nehledají?

Lukáš odpovídá příběhem apoštola Pavla, který se uměl s aténskými filosofy bavit tak, že upozornil na to, že už nic nehledají. Že mají ve městě pěknou náboženskou sbírku, ale Boha už přestali hledat. – To je pro něj pravá moudrost.

b) Pro mladší, střední a starší školní věk:

Víte, kdo je mudrc? Co dovede? (Mudrc ovšem jen „nemudruje“, dělá něco praktického právě prostřednictvím své moudrosti. O kterém králi se říkalo, že je moudrý? Znáte jak a kdy se zachoval moudře? Choval se moudře po celý život? (Šalamoun)

2.POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉ VYUŽITÍ

– **Athény** sice již měly období svého největšího rozkvětu za sebou, ale stále byly významným městem, kde kvetla vzdělanost. PAVEL tu ZVĚSTUJE a střetává se s filosofy, kteří byli zvědaví na „novinky“ (v.21 – tak překl. Žilka).

– filosofové– Pavel se s filosofií zřejmě obeznámil za svého nuceného pobytu v Tarsu, kde byly filosofické školy. Pavel ve svých listech též přejímá z řecké filosofie některé termíny (svědomí aj.), které ve starém zákoně nenajdeme a úderně zvěstuje právě s jejich pomocí. Nebyl to Pavel, kdo zakázal filosofii, až r.529 „křesťanský“ vládce Justinián I. zavřel v Athénách filosofické školy.

– **nové učení** – je možné, že apoštola Pavla vedou potom na Areopag proto, zda přece jen nekáže jakési „novoty“ – nezavádí „nové“, cizí bohy – „co nám vykládáš, zní velice podivně“ (v.20).

– Areopag nebyl stadión, ani veliké prostranství – ale malá a významná budova, kde se dříve scházela stará aristokratická rada. Ta měla na starosti věci správní a soudní. V době Pavlově zde mohla být – malým počtem členů – posuzována oprávněnost Pavlova zvěstování. Pavlovo kázání není misijním neúspěchem před „narvaným stadiónem“. Pavel přesně volenou argumentací dosáhne toho, že vyhmátne z nauky protivníků to, co je přivede k reakci: někteří se smějí, jiní to považují za nezajímavé, jiní chtějí další lekci, jiní uvěří (17,34). Pavel neblábolí o všem možném.

– Pavlova řeč– je poslední z lukášovských misijních řečí. Je tu zároveň řeč o Bohu jako o Otci lidí (v 28), a zároveň je to Bůh, který skrze Ježíše Krista bude soudit celý svět. Příbuznost s lidmi je pojímána nově: Bůh Otec je tu jako soudce, jako patriarchální otec, na němž závisí celá lidská rodina. Lidskost člověka ovšem zůstává nenaplněna, a to proto, že člověk Boha nehledal (viz v 27). Adolf von Harnack upozornil, že řeč na Areopagu má podobnou strukturu jako stručný náčrt misijní řeči z 1 Te 1,9n. Lidé se mají odvrátit od model k živému Bohu a přes všecku příbuznost s Bohem jsou voláni na soud, kde je klíčovou postavou právě Ježíš. V řeči na Areopagu je označen jako muž ustanovený od Boha (v 31). Tím je podtrženo napětí mezi odcizenou lidskostí lidí a pravou lidskostí Ježíšovou, která je měřítkem toho, co může před Bohem jako jemu příbuzné obstát. Je tu nově interpretován důležitý rys křesťanské zvěsti – tím je klíčové postavení Ježíše na konci věků. Bůh, jako soudce světa je tu spjat s jedinečnou postavou Ježíšovou. Skrze Ježíšovo vzkříšení Bůh *všem lidem o tom přinesl důkaz* (v 31b). prakticky to znamená, že jej nejen osobně rehabilitoval, nýbrž že také ratifikoval celé jeho zvěstování a učení. Bůh, který bude soudit svět, je pro Ježíše Krista lidem blízký. (viz Pokorný, P., Vznešený Teofile, str. 92-93)

3. FORMULACE TÉMATU

Apoštol Pavel našel místo na „athénském náboženském trhu“ (oltář s nápisem „neznámému bohu“) a zvěstuje učencům a všem, kteří mu naslouchají zvěst o Bohu a o Ježíši Kristu. Vypráví o Bohu, který není závislý na lidech, není vyrobený, ale sám všechno stvořil a naším úkolem je ho hledat. Je nám blízko i díky Ježíši Kristu.

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

– připomeňte dětem, že v Athénách židé Pavla neodmítali. V Athénách ke konfliktu nedošlo, ačkoli kázal v synagoze i na náměstí (Sk 17,16)

– **znepokojení z modlářství** (Sk 17,16) nelze přičíst nějaké nesnášenlivosti, která je občas vyčítána právě prorokům. Proroci odmítali ideologizování náboženství, odmítali uctívat bohy vítězů, asyrských či jiných. Často připomínaný Eliáš (pobití baalovských kněží) není typem nesmiřitelného xenofoba nebo fundamentalisty – jde o něco jiného (viz např. P.Coelho, Pátá hora). Pavlovo rozhořčení se týká společensko-náboženských důsledků, které vyplývají z úcty k určitým božstvům. Epikurejští a stoičtí filosofové také ukazovali za uctívání těchto božstev. Podobně již Platón byl znechucen nepříkladným jednáním některých ústředních božstev řeckého panteonu a nedoporučoval vyprávět dospívající mládeži mnohé náboženské příběhy. Pavlovo znepokojení modlářstvím se jeví jako legitimní prorocký rys jeho zvěstování, lze ho považovat za projev odpovědnosti vůči ostatním národům. Pokud se ke znepokojení nepřidá státní moc a nezačne násilně očišťovat a pověřovat k násilnému přijímání správné konfese, pak je znepokojení modlářstvím legitimním rysem zbožnosti.

- z Pavlova vystoupení v Athénách bychom neměli vyvozovat, že Pavel zavrhuje veškerou filosofii, že pro ni má jen výsměch. Filosofické vzdělanosti – některých termínů i citátů – využívá i ve svých dopisech. Biblický universalismus nezatracuje vše, co nemá církevní posvěcení. Bibličtí svědkové, a tedy i Pavel, však odmítají vše, co člověka znelidšťuje a rozkládá. – Pavel se chytře brání proti nařčení, že přináší novoty. Odkazem na oltář „Neznámému bohu“ se zaštiťuje proti podezření, že rozvrací Athény něčím novým. Mluví o někom, koho už dávno mohli uctívat. Starověk byl zásadně konzervativní. Novota zaváněla rozvratem, neznámem, nebezpečím, svévolí, bezbožností. Nikoli kosmická harmonie a uměřenost, ale abrahamovský či mojžíšovský exodus; nikoli odvěké ideje a kosmický rozum, ale nové srdce či nová smlouva v srdci; nikoli věčný, ale stvořený svět; nikoli nesmrtelná duše a převtělování duší, ale totální smrt a vzkříšení – to byly novoty, které byly podezřelé, směšné, nesrozumitelné, někomu však ke spasení. Právě proroci dovedli využít ke zvěstování staré i nové představy a adresně pak svou zvěst zaměřili do situace posluchačů (tím se ovšem vyznačovali i učitelé moudrosti a někteří zákoníci, tj. učedníci království nebeského: Mt 13,52.) Nemluvili odtažitě, nadčasově, a posluchači byli vyprovokováni k rozhodnutí a odpovědi (pro či proti).

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova **pro mladší školní věk**:

I. Motivace

II. Pavel káže v athénské synagoze a na náměstí

III. Pavel káže na Areopagu

IV. Pavel sklízí u některých posměch, někteří uvěří

V. Tajemství vzkříšení otvírá dveře k záchraně

b) poznámky a osnova **pro střední a starší školní věk:**

I. Motivace

II. Pavel káže v athénské synagoze a na náměstí

III. Pavel káže na Areopagu

IV. Pavel sklízí u některých posměch, někteří uvěří

V. Tajemství vzkříšení otvírá dveře k záchraně

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

Opět je možné prací s obrázkem začít nebo do ní svůj výklad vyústit: Na začátku prostě děti požádáte, aby na levou polovinu obrázku namalovaly sebe. Zeptejte se jich potom, zda by přišly na to, proč měly nakreslit sebe pod nápis neznámému Bohu a na druhé straně jsou ty sochy, symboly a chrámy. Nevím, zda děti na něco přijdou, ale vy odpovědi hned nehodnoťte ani neodpovídejte, ale vyprávějte jim o Pavlově kázání v Aténách s tím, že jim to vyprávění snad napoví. Po vyprávění se jich zeptejte stejně, jestli by na to teď už přišly. Záměrem obrázku je vyjádřit, že skutečný Bůh je ten, kterého neznáme a proto ho nemůžeme ani nemáme vyrábět, ale svojí důvěrou a jednáním máme naplňovat život, který nám dal podle způsobu Ježíše Krista (pravým prostorem úcty k Bohu je náš život).

K tomu také můžete dojít ve svém výkladu a obrázek s dětmi dokreslit na závěr, aby si tak význam vyprávění znázornily.

Nejmenší děti také můžete vyzvat, aby se nakreslily a druhou polovinu obrázku vybarvily. Pak se jich ptejte, která polovina obrázku jim připadá hezčí a bohatší. Možná děti řeknou, že bohatší jsou pestře vybarvené sochy a chrámy. Na to lze dobře navázat výkladem o sebevědomí a posměchu athénských zbožných, kterým Pavlova důvěra připadala nedovzdělaná a chudá. Právě ta ale skutečnému Bohu odpovídá.

POMŮCKY:

Obrázek filosofa, fotka z Athén

7. LITURGICKÝ RÁMEC

Vstupní verš:

Písně:

Z přetěžkého kříže (EZ695)

Neskládejte v mocných naději (EZ632)

Jděte po všem světě (BTS86)

Jezu Kriste, štědrý kněže (EZ308)

Pán z mrtvých vstal (SV243)

Aj, Pán kraluje, božskou čest maje (EZ353)

V nebi je trůn (SV360)

Pane, dnešek je den chvály (EZ442)

Kde, Pane, jsi (SV143)

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Dnes se spolu s apoštolem Pavlem podíváme do jednoho starobylého města, do Athén *(můžeme dětem ukázat na mapě, zeptat se, zda byli na dovolené v Řecku, v Athénách, ukázat jim nějakou fotku z Athén).* V Athénách bylo hodně dobrých škol a hodně vzdělaných lidí a taky hodně různých bohů a bůžků – toho si apoštol Pavel hned všiml a trošku ho to trápilo, že lidé v Athénách věří kdekomu a kdečemu, ale o Pánu Bohu a o Ježíši nic nevědí. Proto chodil často do synagogy a tam kázal a taky na náměstí a tam hovořil s lidmi, kteří tam právě byli. Dnes by se s ním možná nikdo o Bohu a o víře nebavil, ale tehdy to lidi zajímalo, rádi o tom přemýšleli a povídali. Dokonce s tím apoštolem Pavlem chtěli mluvit i ti nejmoudřejší a nejvzdělanější

učenci z Athén.

(Můžeme si vystřihnout z papíru nějaké učence – filosofy, nechat je černobílé a potom nějakou postavičku muže – apoštola Pavla a toho vybarvit, zezadu nalepit na postavičky špejli a zahrát ten rozhovor apoštola Pavla s filosofy jako divadlo)

Filosof: „Co nám to tady ten nedovzdělanec vykládá? Ten toho o naší moudrosti moc neví a teď nám tu chce něco povídat!“

Jiný filosof: „On nás chce možná přesvědčit, že máme věřit nějakým jiným bohům…“

Další filosof: „Pojď s námi na Aeropag, tam se schází ti nejmoudřejší, tam si tě poslechneme a budeme s tebou rozmlouvat. Rádi bychom se dozvěděli, jaké je to tvoje nové učení.“

Pavel se postavil doprostřed shromáždění na Areopagu a promluvil:

“Athéňané, vidím, že rádi uctíváte různé bohy a máte tu v Athénách opravdu mnoho posvátných míst, soch, oltářů. Také jsem si všiml, že jeden oltář je věnovaný „neznámému bohu“ – vy uctíváte boha, kterého neznáte a já jsem vám o něm přišel něco říct!“

Děti, co byste o našem Pánu Bohu Athéňanům řekli?

- stvořil tento svět, všechno co na něm je
- nebydlí v chrámech, které lidé vystavěli
- nedává si od lidí sloužit
- není na lidech závislý, naopak on dává lidem život, dech i všechno ostatní
- stvořil člověka, lidstvo – to proto, aby ho lidé hledali
- je nám blízko
- jsme Boží děti
- náš Pán Bůh není vyrobený ze zlata, stříbra ani z kamení

Pavel: „Bůh se na vás nezlobí, že ho neznáte, ale teď máte šanci ho poznat a uvěřit mu!“

Když mluvil o Ježíšově zmrtvýchvstání, učenci se mu vysmívali a odcházeli. Někteří ho ale obklopili a uvěřili…

9. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

I. MOTIVACE

Už jste někdy slyšeli slovo filosofie? Toto slovo znamená „láska k moudrosti“. Filosofové jsou lidé velmi vzdělaní a přemýšliví. Kladou nejrůznější otázky a usilují o stále větší poznání. Filosofie se vyučuje na univerzitách, filosofové píšou moudré knihy, občas i vystupují v televizi či rádiu, aby pověděli svůj – tj. filosofický – pohled na nějakou otázku či problém. Filosofům se vyplatí naslouchat, pokud si ovšem nemyslí, že „snědli všechnu moudrost světa“. To si však opravdu moudří filosofové nemyslí (jen ti hloupí…); ti moudří si totiž uvědomují, že i oni sami toho pořád ještě hodně nevědí, a že jsou omylní a chybující lidé, tak jako všichni ostatní.

II. PAVEL KÁŽE V ATHÉNSKÉ SYNAGÓZE A NA NÁMĚSTÍ

Vzpomínáte si, ve kterých městech jsme Pavla a Silase potkali posledně? Ano, byla to nejprve Tesalonika a pak Beroa. Z obou míst však museli odejít dříve, než plánovali a chtěli, protože jim tam hrozilo nebezpečí. Možná si vzpomenete, že nejprve odešel z Beroje Pavel sám, Silas a Timoteus až později.

Dalším městem, ve kterém chtěli kázat o Ježíši Kristu a založit nový sbor, byly Athény. Ty tehdy byly velmi známým a významným místem. Město proslulo především krásnými domy, památkami a uměním. A také tím, že v něm žili mnozí filosofové. V Athénách se nacházela celá řada pohanských chrámů, kde lidé uctívali nejrůznější bůžky a modly.

Sem tedy přišel apoštol Pavel. Zatímco tu čekal na své spolupracovníky, procházel město a byl překvapen, s čím vším se tu setkává. Jednou věcí však byl přímo znepokojen. Čím? Tím, kolik je tu modlářství. Lidé uctívali nejrůznější sošky a věci, které toho nebyly vůbec hodny. Bylo mu smutno z toho, že hledali pomoc a posilu tam, kde žádná není.

Podobně jako na předchozích místech, i tady vyhledal Pavel židovskou synagógu a také v ní promluvil. Každý den však trávil dost času i na athénském náměstí. Tam totiž přicházelo mnoho lidí, také různí filosofové a jejich žáci. Pavel s nimi rozmlouval. O čem? Nepochybně o víře v Boha i v Ježíše Krista. Athéňané poznali, že Pavlovo kázání je něco nového. Někteří s ním

byli rychle hotovi: označili ho za nedovzdělance. Udělali si o něm svůj úsudek a nic víc už slyšet nechtěli. Mávli nad ním rukou a šli dál. (To bylo pořád ještě lepší, než na těch minulých místech, kde byl Pavel doslova v ohrožení života.)

Jiní však Pavlovi naslouchali. Byli zvědaví na novinky v učení, přemýšlení a filosofování. Ti Pavla zavedli na Areopag. To byla malá, ale významná budova na skalnatém pahorku, kde se vykonávala soudní a jiná zasedání. Tady chtěli Athéňané Pavla vyslechnout a posoudit jeho učení.

III. PAVEL KÁŽE NA AREOPAGU

Na Areopagu se shromáždila pěkná skupina dychtivých posluchačů, kteří byli zvědaví, co nového od Pavla uslyší: “Rádi bychom se dověděli, jaké je to tvé nové učení, které šíříš. Vždyť to, co nám vykládáš, zní velice podivně. Chceme se tedy dovědět, co to je.“ Podaří se Pavlovi ty přemýšlivé Athéňany oslovit? Podaří se mu přiblížit jim evangelium?

Pavel měl svou řeč dobře připravenu. Začal tím, co spatřil, když se procházel po posvátných místech v Athénách. Objevil tam oltář s nápisem: „Neznámému bohu“. Jistě si Athénští ten oltář vybavili. Pavel jim řekl: „Tohoto Boha, kterého sice již uctíváte, ale ještě neznáte, vám teď přiblížím.“ Nejprve jim řekl, že tento Bůh je jiný než ti, kterým tu v Athénách nastavěli tolik chrámů. On nebydlí v chrámech, které postavil člověk. Nepodobá se ničemu, co vyrobila lidská ruka. Není závislý na tom, co pro něho lidé udělají. Naopak, on sám stvořil všecko, co je. Z jeho ruky vyšel člověk a celé lidstvo, on také na světě všechno připravil, aby tu lidé mohli dobře žít. A kdyby jen trochu přemýšleli, mohli pochopit, že to všechno nevzniklo samo od sebe, mohli hledat Boha a snad ho i nalézt.

Athéňané poslouchali, bylo to sice jiné, než byli zvyklí, ale zatím nic nenamítali. Ano, ten oltář neznámému bohu přece dobře znali, že by na tom křesťanství přece jen něco bylo? Jenže to ještě Pavel neřekl to hlavní. To přijde teď, když se dostane k tomu nejdůležitějšímu, k Pánu Ježíši Kristu. „Bůh, kterého vám zvěstuji, je spravedlivý Soudce, který bude soudit celý svět, každého člověka. On je však také milosrdný Otec; je připraven prominout lidem jejich dřívější nechápavost, když se k němu obrátí. Proto, abyste ho i vy mohli poznat, poslal na zem svého Syna Ježíše Krista. A právě on, a nikdo jiný, bude svět soudit. Na důkaz toho Bůh Ježíše vzkřísil z mrtvých.“

Pavel nechtěl zamlčet z křesťanského poselství to nejdůležitější. To, co i jeho samého velmi ovlivnilo a zcela změnilo jeho život. – Uvěří tomu i Athéňané?

III. PAVEL SKLÍZÍ U NĚKTERÝCH POSMĚCH, NĚKTEŘÍ UVĚŘÍ

Athéňané poslouchali Pavla se zájmem. Ale když začal mluvit o Ježíšově vzkříšení z mrtvých, tak většina ztratili zájem a přestali poslouchat. Někteří se tomu začali přímo vysmívat. Další říkali, že si Pavla rádi poslechnou, ale až příště, až někdy jindy. Byli však i takoví, kteří vzali Pavlovo kázání vážně, uvěřili v Ježíše Krista a přidali se k právě vznikajícímu athénskému křesťanskému sboru.

Ne všechna Pavlova kázání padla na úrodnou půdu, ale přece jen se vždycky našlo aspoň pár takových, u kterých se slovo evangelia uchytilo, začalo růst a po čase přineslo užitek. Nepřipomíná vám to jedno z Ježíšových podobenství? Víte, které? Podobenství o rozsévači. Ježíš v něm přesně vystihl to, co teď, o několik desítek let později, zažívá Pavel a po něm mnozí další. Slovo evangelia, které člověk předává dál druhým lidem, se setkává s přijetím i nepřijetím, někdy dokonce i s posměchem. Má však cenu se o ně podělit, stačí, když je přijme třeba jen jeden člověk, už to je veliká věc!

IV. TAJEMSTVÍ VZKŘÍŠENÍ OTVÍRÁ DVEŘE K ZÁCHRANĚ

Se zvěstí o Ježíšovi a především o jeho vzkříšení to chodí dnes stejně jako za apoštola Pavla. Někteří si rádi poslechnou povídání o Bohu i něco z Ježíšova života, ale jakmile slyší o jeho zmrtvýchvstání, připadá jim to jako hloupost. Možná se tomu ušklíbnou, tak jako ti někteří athénští filosofové. Cítí se nad to povzneseni a hledají něco jiného.

Ale vždycky se najdou lidé, kterým to k smíchu není. Ti přijímají Ježíšovo dílo, které vrcholí v jeho oběti, smrti a vzkříšení, jako něco velkého a důležitého. Jako tajemství, nad kterým člověk žasne. Jako tajemství, kterému třeba nemusí hned přijít na kloub. Jako tajemství, před kterým nezbývá než zmlknout a sklonit se. Právě jím se totiž jako klíčem otevírají dveře k záchraně a k Božímu království.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, to, co nám ve svém slovu i ve své oběti dáváš ty, nám nikdo jiný dát nemůže. Děkujeme ti, že máš rád každého a že stále otevíráš dveře k záchraně a k tvému království. Probouzej v nás zájem o to, co děláš. A také odvahu se o to podělit s druhými. Posiluj nás ve vědomí, že to má smysl, i když se setkáme s nepřijetím nebo posměchem. Amen.

10. NÁMĚTY K ROZHOVORU, DRAMATICKÉ ZPRACOVÁNÍ, HRY:

11. A JEŠTĚ SE OHLÉDNĚTE

Právě jste si prošli připravený materiál. Nyní se pokuste najít vlastní cestu, jak s materiálem pracovat. Představte si svou skupinu dětí; počet dětí; věk; místnost, ve které se scházíte; čas, který pro setkání s dětmi máte; jaké pomůcky či pracovní listy použijete aj. Zformulujte si cíl setkání, ke kterému chcete spolu s dětmi dospět. Poté si promyslete, co z přečteného materiálu použijete a co se vám naopak nehodí. (Vámi vybrané části či body si můžete sepsat v posloupnosti na papír). Tak – jak na to?

Odkaz na pracovní list
22 Hledejte Boha dokud blízko jest
14 Pavel v Athénách
Odkaz na píseň
Z přetěžkého kříže, který nesl Pán
Neskládejte v mocných naději (EZ632)
Jděte po všem světě (BTS86)
Jezu Kriste, štědrý kněže
Pán z mrtvých vstal, na sebe vzal všechno
Aj, Pán kraluje, božskou čest maje
V nebi je trůn (SV360)
Pane, dnešek je den chvály
Kde, Pane, jsi (SV143)
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Skutky
Biblický odkaz (kat)
Skutky 17,16–33